

ВПЛИВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Я. П. Поліщук, асистент кафедри фінансів і кредиту
Подільський державний аграрно-технічного університету

Досліджено місце і роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх вплив на розвиток сільських територій. Виявлено основні проблеми та напрями розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Обґрунтовано важливість розвитку кооперації для ефективного становлення сільських територій та відродження українського села.

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні приділяється значна увага до розвитку та поширення кооперативного руху в сільськогосподарському виробництві. Це позитивна тенденція, що дасть змогу вплинути на ситуацію в галузі і підвищити її економічну ефективність. Створення різноманітних кооперативів призведе до підвищення концентрації виробництва і збільшення прибутковості господарювання. Світовий досвід також підтверджує ефективність поглиблення кооперації та інтеграції у сільському господарстві. В деяких розвинених країнах 40–90 % виробленої продукції реалізується через систему сільськогосподарської кооперації [3, с. 104].

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Нинішня аграрна структура, при якій збільшується концентрація земель агрохолдингів, які спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, а виробництвом трудомісткої плодоовочевої та м'ясо-молочної продукції займаються дрібні особисті селянські господарства та фермери, є незбалансованою. Сільськогосподарська концентрація в такому вигляді не передбачає соціальний розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продукти

харчування. Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем розвитку сільськогосподарської кооперації та сільських територій присвячені наукові праці багатьох вчених економістів: Богуцького О. А., Бородіної О. М., Богині Д. П., Гайдуцького П. І., Грішної О. А., Дем'яненка М. Я., Дієсперова В. С., Зіновчука В. В., Маліка М. Й., Олійник Т. І., Орлатого М. К., Павлова О. І., Прокопи І. В., Саблука П. Т., Шаповала М. В., Шпикуляка О. Г., Юрчишина В. В., Якуби К. І. та ін. Проте досліджувана проблематика й досі залишається актуальною.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є встановлення місця і ролі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх впливу на розвиток сільських територій. Виявлення основних проблем та напрямків розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

На етапі теоретичного дослідження сутності та структури сільськогосподарських кооперативів, визначення науково-методологічних засад організації їх розвитку, використано методи: сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізації, формалізації, аксіоматичний, історичний, а також системний та інформаційний підходи. Для проведення емпіричних досліджень використано методи: аналізу і синтезу, індукції та дедукції.

Виклад основного матеріалу. Коли в наші дні ведуть мову про розвиток сільських територій, то часто покладають надії на кооперацію. Саме слово кооперація стало самим ходовим в нашому спілкуванні. Проте, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є однією з найбільш гострих проблем в Україні. Зважаючи на те, що Україна є потужною аграрною країною, розвиток кооперації сприятиме і вирішенню продовольчої безпеки і розвитку сільських територій. Сільська громада є основою побудови громадського суспільства і відродження національних традицій. Українське село і селянство було і залишається носієм моралі, національної культури і забезпечення здорового способу життя країни [5].

На сьогодні, практично єдиною перспективою для підвищення прибутковості малих форм господарювання на селі є розбудова сільськогосподарської обслуговуючої операції. Слід зазначити, що ця категорія господарств забезпечує близько 60 % валового виробництва

вітчизняної сільськогосподарської продукції, насамперед картоплі, плодів і ягід, овочів, молока, м'яса, яєць, не отримуючи протягом останніх 23 років практично жодної державної підтримки і не маючи реального доступу до ринків продовольства [6].

Як наслідок, в Україні надто повільно створюються сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, а в окремих регіонах вони припинили свою діяльність.

У той же час країни – члени ЄС, через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70 % продукції, Сполучені Штати Америки, Канада – 60 % та інші таким чином розв'язали проблему збуту продукції, вирощеної фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Вирішення зазначеного питання в Україні можливе за умови державної підтримки розвитку мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливого чинника підвищення конкурентоспроможності особистих селянських і фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників, поліпшення їх соціально-економічного стану та розширення сфери їх само зайнятості [5, с. 9].

Серед основних напрямів розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації варто виділити наступні (рис. 1).

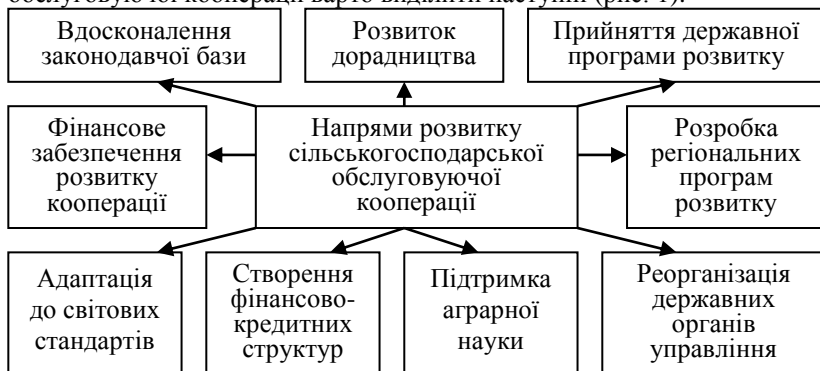

Рис. 1. Напрями розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації

Метою розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності, поліпшення умов розширеного відтворення в аграрному секторі економіки та

підвищення рівня життя сільського населення шляхом зменшення витрат членів кооперативу за рахунок придбання матеріально-технічних ресурсів кращої якості за нижчими цінами, надання їм усіх необхідних послуг найкращої якості за цінами, нижчими від запропонованих комерційними структурами, та збільшення прибутковості сільськогосподарських товаровиробників через отримання найбільшої можливої ціни за продукцію, що реалізується через кооператив [1, с.7].

Дослідження розвитку кооперативного руху в Україні варто зосередити на таких основних позиціях: ролі сільськогосподарської кооперації в євроінтеграційних процесах та адаптації до вимог СОТ, обґрунтуванні галузевих та регіональних моделей кооперативних структур, кооперації серед кооперативів (формування кооперативів другого порядку), досягненні та виміру синергетичного ефекту кооперативної взаємодії, ролі кооперації у зниженні транзакційних витрат в агробізнесі, формуванні складових та елементів інфраструктури аграрного ринку на кооперативних засадах, коеволуції та компліментарності різних гілок кооперації (передусім, сільськогосподарської, кредитної й споживчої), формуванні соціального капіталу кооперативних організацій, місії кооперації у розвитку сільських громад та формуванні громадянського суспільства [2, с. 12].

Висновки. Однією з найбільш гострих проблем в Україні залишається відсутність кооперативного руху на селі, який сприяв би подальшому розвитку інфраструктури аграрного ринку, позитивно впливав на цінові коливання на продовольчому ринку, створював прозору мережу заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції.

Перспективи розвитку існують у сільськогосподарській обслуговуючій кооперації, яка є ключовим механізмом самоорганізації сільських товаровиробників, захисту невеликих селянських, фермерських господарств від недобросовісних посередницьких структур та залежності від них. Такий вид кооперації сприяє: підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції; розширенню доступу сільськогосподарських товаровиробників, особливо особистих селянських та фермерських господарств, до агросервісних послуг; удосконаленню для сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, більш ефективному використанню каналів збуту, досягненню міцних позицій на ринку, адаптації до ринкових умов; створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшенню соціального захисту сільського населення, підвищенню рівня життя на селі.

Розв'язання проблеми можливе тільки за умови державної підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливої соціально-економічної інституції підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, активного розвитку сільської місцевості та підвищення рівня і якості життя сільського населення в цілому.

Список використаних джерел

1. Бережна Ю. В. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Методичні рекомендації / Ю. В. Бережна, О. В. Крижанівський, О. В. Левченко, Н. В. Гидко // Вінницька газета. – Вінниця. – 2009. – 196 С.
2. Зіновчук В. В. Організаційно правові засади становлення сільськогосподарської кооперації в Україні / В. В. Зіновчук // Вісник ЖНАЕУ. 2012. – № 1 т. 2. – С. 3–12
3. Малік М. Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері економіки / М. Й. Малік // Економіка АПК. 2010. – № 12. – С. 103–108
4. Щодо першочергових напрямів підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс]: Аналітична записка Національного Інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/817/>
5. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України на 2013–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coop-union.org.ua/?page_id=1063
6. Шмигаловська Н. В. Сільськогосподарські кооперативи – важлива складова розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Н. В. Шмигаловська. – Режим доступу: <http://www.it.nubip.edu.ua>